

Stockholm den 25 augusti 2021

Kammarrätten i Stockholm
Box 2302
103 17 Stockholm

*Endast per epost till
kammarrattenistockholm@dom.se*

Mål nr 3661-21, SPF Fiskeresor AB ./.. Tillväxtverket, angående återbetalning av stöd vid korttidsarbete

1 INLEDNING

- 1.1 SPF Fiskeresor AB (SPF Fiskeresor) har fått möjlighet att yttra sig över Tillväxtverkets yttrande (aktbilaga 11).
- 1.2 I det följande bemöter SPF Fiskeresor inledningsvis vad Tillväxtverket har anfört i sitt yttrande. Därefter gör SPF Fiskeresor ett tillägg till den rättsliga grunden och den rättsliga argumentationen i den del av målet som rör yrkad ersättning för rättegångskostnader. I övrigt vidhåller SPF Fiskeresor vad bolaget tidigare har anfört i målet.

2 KOMMENTAR TILL TILLVÄXTVERKETS YTTRANDE

- 2.1 SPF Fiskeresor konstaterar att Tillväxtverket i sitt yttrande upprepar vad verket tidigare har anfört i fråga om sin inställning och de rättsliga bedömningar som ligger till grund för den

inställningen (se t.ex. vad verket anförde i förvaltningsrättens aktbilaga 7).

- 2.2 Tillväxtverket anför att det inte är förenligt med lagens syfte och kraven i 5 a § lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete att besluta om eller genomföra vinstutdelningar i nära anslutning till eller under stödperioden.
- 2.3 När SPF Fiskeresor i april 2020 ansökte om korttidsstöd och beslutade att betala tillbaka ett villkorat aktieägartillskott till företagets ägare fanns det dock inget förbud i lagen mot att besluta om vinstutdelning. Ett förbud mot att verkställa ett beslut om vinstutdelning under eller i nära anslutning till stödperioden infördes i lagen först den 15 februari 2021 (se 5 § lagen, 2021:54, om stöd vid korttidsarbete i vissa fall).
- 2.4 SPF Fiskeresor vill i detta sammanhang ge in en artikel från SVT från den 29 juni 2021 angående SPF Fiskeresors fall, se [bilaga 1](#).
- 2.5 I artikeln uttalar sig företrädare för Tillväxtverket om hur myndigheten i sin rättstillämpning har förhållit sig till de ändringar som skett i lagstiftningen om korttidsstöd avseende betydelsen av vinstutdelningar.
- 2.6 Uttalandena i artikeln talar för att Tillväxtverket i ärenden som formellt sett gällt den tidigare lydelsen av lagen har beaktat senare lagändringar, som den ändring som infördes den 15 februari 2021, och till och med politiska ”signaler” om kommande skärpningar. En sådan rättstillämpning är inte förenlig med den offentligrättsliga legalitetsprincipen.

- 2.7 SPF Fiskeresor anser att kammarrätten bör beakta Tillväxtverkets uttalanden i den aktuella artikeln när den avgör målet.

3 TILLÄGG VAD GÄLLER YRKANDET OM RÄTTEGÅNGSKOSTNADER

3.1 Tillägg till den rättsliga grunden för yrkandet om rättegångskostnader

- 3.1.1 SPF Fiskeresor har i sitt överklagande yrkat att Tillväxtverket ska förpliktas att betala dess rättegångskostnader i kammarrätten. Som rättslig grund för detta yrkande har SPF Fiskeresor hänvisat till 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen.

- 3.1.2 SPF Fiskeresor vill i det här avseendet även hänvisa till artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ("Europakonventionen") som alternativ rättslig grund för att Tillväxtverket ska förpliktas att betala dess rättegångskostnader i kammarrätten.

- 3.1.3 Därtill vill SPF Fiskeresor lägga till följande rättsliga argumentation till stöd för kostnadsyrkandet.

3.2 Det följer av artikel 6.1 i Europakonventionen att enskilda i vissa fall har rätt till ersättning av staten för sina rättegångskostnader

- 3.2.1 Av artikel 6.1 i Europakonventionen framgår att var och en har rätt till en rättvis rättegång vid prövningen av hans eller hennes civila rättigheter eller skyldigheter.

- 3.2.2 Enligt Högsta förvaltningsdomstolen ska ett förvaltningsbeslut presumeras röra civila rättigheter, om det inte finns klart stöd för en annan bedömning (se rättsfallen HFD 2016 not. 41 och HFD 2019 ref. 10 p. 19).
- 3.2.3 Europadomstolen har i flera mål från senare tid slagit fast att det under vissa förutsättningar är i konflikt med rätten till en rättvis rättegång att en enskild som vinner ett mål mot staten inte har rätt till ersättning för befogade rättegångskostnader.
- 3.2.4 Detta följer ursprungligen av rättsfallet *Stankiewicz v. Poland* där Europadomstolen bedömde att artikel 6.1 i Europakonventionen hade överträtts när två makar som framgångsrikt hade försvarat sin egendom i ett mål mot den polska staten hade nekats ersättning för sina rättegångskostnader (se *Stankiewicz v. Poland*, no. 46917/99, ECHR 2006-VI).
- 3.2.5 Den polska staten hade i det nationella målet gjort gällande att makarna hade förvärvat en fastighet till underpris på bekostnad av staten och hade därför begärt ersättning för mellanskillnaden. Den nationella domstolen hade ogillat statens talan men beslutat att vardera parten skulle bära sin rättegångskostnad.
- 3.2.6 Europadomstolen uttalade att artikel 6.1 i Europakonventionen innebär att regler om rättegångskostnader inte får tillämpas på ett sätt som försätter en enskild part i ett otillbörligt underläge gentemot staten (se *Stankiewicz v. Poland*, §§ 68–69). Med hänsyn till att den nationella tvisten varit komplicerad och avsett ett för makarna högt värde ansåg Europadomstolen att det inte hade varit obefogat för de enskilda parterna att anlita juridiskt ombud samt att deras kostnader inte heller hade varit oskäligen. Under sådana

förhållanden bedömde Europadomstolen att det var oförenligt med artikel 6.1 i Europakonventionen att de enskilda parterna hade nekats ersättning för sina rättegångskostnader (se *Stankiewicz v. Poland*, §§ 73–76).

- 3.2.7 Europadomstolen har i två avgöranden från 2020 respektive 2021 förtydligat sin praxis när det gäller i vilka fall enskilda måste kunna få ersättning av staten för sina rättegångskostnader i förvaltningsmål för att rätten till rättvis rättegång enligt artikel 6.1 i Europakonventionen ska respekteras (se *Černius and Rinkevičius v. Lithuania*, nos. 73579/17 and 14620/18, 18 February 2020 respektive *Zustović v. Croatia*, no. 27903/15, 22 April 2021).
- 3.2.8 I det första rättsfallet, *Černius and Rinkevičius v. Lithuania*, hade de två klagandena förpliktats att betala administrativa sanktionsavgifter med 500 euro vardera sedan en tillsynsmyndighet bedömt att deras företag inte haft de anställdas scheman tillgängliga på det sätt som krävdes enligt nationell arbetsrättslagstiftning. Klagandena anlidade därefter juridiska ombud och överklagade sanktionsavgifterna till förvaltningsdomstol, som gav dem rätt och upphävde myndighetens beslut.
- 3.2.9 Eftersom det saknades lagliga möjligheter för förvaltningsdomstolen att tillerkänna klagandena ersättning för sina rättegångskostnader i förvaltningsmålet hade de inte framställt några sådana anspråk där. Klagandena väckte i stället i efterhand talan mot staten och begärde skadestånd med belopp som motsvarade deras rättegångskostnader i förvaltningsprocessen, men fick inte framgång med detta (se *Černius and Rinkevičius v. Lithuania*, §§ 7–22).

- 3.2.10 Anledningen till att klagandenas skadeståndsanspråk avslogs var att skadeståndsskyldighet för staten enligt litauisk rätt förutsatte att statens agerande varit ”olagligt” (eng. *unlawful*) samt att den nationella domstolen bedömt att tillsynsmyndigheten, trots att dess beslut hade ändrats i högre rätt, hade agerat inom sitt lagliga bedömningsutrymme (se *Černius and Rinkevičius v. Lithuania*, §§ 14 och 73).
- 3.2.11 Europadomstolen bedömde att den omständigheten att klagandena hade nekats ersättning för sina rättegångskostnader trots att de vunnit mot staten i förvaltningsmålet inneburit en inskränkning i deras rätt till en rättvis rättegång. Europadomstolen ansåg att klagandena haft fog för att anlita ombud och att kostnaden för detta inte varit oskälig, trots att kostnaden översteg storleken på de omtvistade sanktionsavgifterna. Europadomstolen hänvisade även till en rättsprincip av innebörden att statens misstag som regel inte får avhjälpas på den enskildes bekostnad. Sammantaget kom Europadomstolen fram till att klagandenas rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 i Europakonventionen hade överträtts. (Se *Černius and Rinkevičius v. Lithuania*, §§ 68–74.)
- 3.2.12 I det andra fallet, *Zustović v. Croatia*, hade klaganden fått avslag på en ansökan om sjukpension. Efter att hon med hjälp av ett juridiskt ombud hade överklagat beslutet fick hon rätt i förvaltningsdomstolen. Klaganden hade begärt ersättning för sina rättegångskostnader i förvaltningsprocessen, men nekats detta med hänsyn till att gällande rätt innebar att vardera parten skulle stå sin rättegångskostnad i förvaltningsprocessen.
- 3.2.13 Även i detta fall konstaterade Europadomstolen att rättegångskostnadsfördelningen innebar en inskränkning i klagandens rätt

till domstolsprövning. Europadomstolen hänvisade återigen till principen om att risken för statens misstag måste bäras av staten själv och inte får avhjälpas på bekostnad av den enskilde. Europadomstolen bedömde även i detta fall att den omständigheten att klaganden inte fått ersättning för sina rättegångskostnader i förvaltningsmålet utgjorde en överträdelse av rätten till en rättvis rättegång i artikel 6.1 i Europakonventionen. (Se *Zustović v. Croatia*, §§ 100, 106 och 111.)

- 3.2.14 Europadomstolen har alltså i ett flertal avgöranden kommit fram till att det inte är förenligt med rätten till en rättvis rättegång i artikel 6.1 i Europakonventionen att en enskild som vinner ett mål mot staten inte har rätt till ersättning för befogade rättegångskostnader. Dessa avgöranden har gällt såväl tvistemål som förvaltningsmål: i *Stankiewicz v. Poland* bedömdes de enskilda haft fog att anlita juridiskt ombud för att freda sin egendom i ett tvistemål som initierats av staten; i *Černius and Rinkevičius v. Lithuania* bedömdes de enskilda haft fog att anlita ombud för att överklaga en tillsynsmyndighets beslut om sanktionsavgift till förvaltningsdomstol; och i *Zustović v. Croatia* bedömdes den enskilde haft fog att anlita ombud för att tillvarata sin rätt i ett förvaltningsrättsligt ansökningsärende om rätt till sjukpension.
- 3.2.15 Sammanfattningsvis följer det av dessa rättsfall att det i vissa fall inte är förenligt med artikel 6.1 i Europakonventionen att en enskild som vinner ett mål mot staten saknar möjlighet att få ersättning för befogade rättegångskostnader.

- 3.3 Det följer även av 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen att enskilda i vissa fall har rätt till ersättning av staten för sina rättegångskostnader**
- 3.3.1 Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist och inom skälig tid. Bestämmelsen har utformats efter mönster av artikel 6.1 i Europakonventionen och anknyter till de grundläggande principer som anges där, bland annat att parterna ska vara likställda i processen (se prop. 2009/10:80 s. 159 ff.). Grundlagsbestämmelsen har dock ett vidare tillämpningsområde än artikel 6.1 i Europakonventionen eftersom den gäller alla rättegångar i domstol, inte enbart sådana där prövningen avser civila rättigheter eller skyldigheter (se prop. 2009/10:80 s. 162).
- 3.3.2 Sedan år 2015 har Högsta domstolen i ett antal rättsfall etablerat en praxis enligt vilken en enskild som vunnit ett mål mot staten i vissa fall har rätt till ersättning för sina rättegångskostnader med stöd av grundlagsbestämmelsen om rättvis rättegång i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen.
- 3.3.3 Det ska framhållas att samtliga dessa avgöranden gällde överklaganden av myndighetsbeslut som handlades i allmän domstol enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden ("ärendelagen"). Handläggningen enligt ärendelagen uppvisar stora likheter med handläggningen enligt förvaltningsprocesslagen och innehåller på motsvarande sätt inte någon reglering av enskildas rätt till ersättning för sina rättegångskostnader av staten (jfr dock 32 § ärendelagen som reglerar kostnadsfördelningen i ärenden där enskilda är motparter till varandra).

- 3.3.4 I det första fallet, ”RF och rättegångskostnaderna” NJA 2015 s. 374, hade en enskild som vunnit ett överklagat utmätningssmål begärt att Skatteverket skulle ersätta henne för hennes rättegångskostnader. Med hänvisning till bland annat Europadomstolens dom i målet *Stankiewicz v. Poland* konstaterade Högsta domstolen att en enskild som saknar rätt till ersättning för sina rättegångskostnader i utmätningssmål kan hamna i ett underläge mot staten. Mot den bakgrunden bedömde domstolen att det i vissa fall skulle strida mot 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen om den enskilde inte ges rätt till ersättning av staten för sina rättegångskostnader i ett allmänt utmätningssmål. (Se rättsfallet ”RF och rättegångskostnaderna” NJA 2015 s. 374 p. 15–20.)
- 3.3.5 Högsta domstolen har därefter i ett antal avgöranden utvecklat denna praxis och förpliktat det allmänna att utge ersättning till en vinnande enskild part med stöd av bestämmelsen i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen (se rättsfallen ”Upprättelseersättningen” NJA 2018 s. 49, ”Bilen i Borås” NJA 2020 s. 908 och ”Den pantsatta bostadsrätten” NJA 2021 s. 235).
- 3.3.6 Högsta domstolens praxis gällande 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen innebär sammanfattningsvis att en enskild som vinner ett mål mot staten kan ha rätt till ersättning för sina rättegångskostnader med direkt stöd av grundlagsbestämmelsen. En förutsättning för detta är att kostnaderna kan anses ha varit befordrade med hänsyn till sakens beskaffenhet. Vid den bedömningen har Högsta domstolen beaktat sakens betydelse för den enskilde och målets komplexitet samt att handläggningen enligt ärendelagen är förenklad. Högsta domstolen har i sin praxis inte lagt

ribban särskilt högt för att en kostnad ska anses ha varit befogad (se Wejedal a.a. s. 539).

3.4 Sammanfattningsvis: En enskild som vinner ett mål i förvaltningsdomstol mot det allmänna måste i vissa fall kunna få ersättning för sina rättegångskostnader

- 3.4.1 Enligt praxis från Europadomstolen och Högsta domstolen står det klart att det inte är förenligt med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång om en enskild part som vinner ett mål mot staten inte kan få ersättning för sådana rättegångskostnader som har varit befogade med hänsyn till sakens beskaffenhet.
- 3.4.2 SPF Fiskeresors uppfattning är att det inte går att dra någon annan slutsats av denna praxis än att den även gäller mål som handläggs i förvaltningsdomstol enligt förvaltningsprocesslagen.
- 3.4.3 Huvudregeln om att vardera parten ska stå sin rättegångskostnad följer inte av någon uttrycklig lagregel och det finns därför inget hinder mot att en förvaltningsdomstol förpliktar en myndighet att ersätta den enskilde för dennes rättegångskostnader. Tillräckliga rättsgrunder för detta finns i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen och artikel 6.1 i Europakonventionen.
- 3.4.4 SPF Fiskeresor är av uppfattningen att kammarrätten i första hand bör tillämpa 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen, i enlighet med Högsta domstolens praxis, och i andra hand artikel 6.1 i Europakonventionen.
- 3.4.5 Skälet för att grundlagsbestämmelsen åberopas i första hand är att en ordning där rätten till en rättvis rättegång enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen har olika innebörd beroende på om

ett överklagat mål handläggs i allmän domstol enligt ärendelagen eller i förvaltningsdomstol enligt förvaltningsprocesslagen inte framstår som sakligt motiverad eller lämplig. Inte heller framstår det som motiverat att låta den enskildes rätt till rättvis rättegång bero på om målet gäller civila rättigheter eller skyldigheter enligt artikel 6.1 i Europakonventionen.

- 3.4.6 En grundläggande förutsättning för att SPF Fiskeresor ska få ersättning för sina rättegångskostnader enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen och artikel 6.1 i Europakonventionen är att företaget vinner målet mot Tillväxtverket i kammarrätten. Vidare krävs att kostnaderna kan anses ha varit befogade med hänsyn till sakens beskaffenhet. Vid den bedömningen ska sakens betydelse för SPF Fiskeresor och/eller sakens rättsliga eller faktiska komplexitet beaktas. Hänsyn bör även tas till att handläggningen enligt förvaltningsprocesslagen är förenklad. (Jfr *Stankiewicz v. Poland*, § 73–76 och ”RF och rättegångskostnaderna” NJA 2015 s. 374 p. 20.)
- 3.4.7 SPF Fiskeresor gör gällande att dess rättegångskostnader har varit befogade med hänsyn till sakens beskaffenhet. Vad gäller argumentationen i denna del hänvisas till vad som anförts i överklagandet.

Som ovan,

Alexandra Loyd

Erica Wide

Henrietta Cahn